

NVO, verslo ir valdžios atstovų susitikimo dėl Šakių krašto Vietos Veiklos grupės
2023 - 2027 metų vietos plėtros strategijos kūrimo

PROTOKOLAS

2022 m. lapkričio 10 d. Nr. 1

Šakiai

Susitikimas įvyko: 13 val.

Susitikimo pirmininkas: Juozas Dainelis, Šakių krašto VVG pirmininkas

Susitikimo sekretorė: Rima Rauktienė, Šakių krašto VVG viešųjų ryšių specialistė

Dalyvauja: Ieva Kudabaitė - konsultantė,

Darius Jazepčikas - konsultantas,

Juozas Dainelis – Šakių krašto VVG pirmininkas, verslininkas,

Edgaras Pilypaitis – Šakių rajono savivaldybės meras, buvęs ilgametis Gelgaudiškio kultūros centro direktorius ir aktyvus bendruomenės centro narys,

Arūnas Tarnauskas – verslininkas, verslo klubo narys, Kauno prekybos, pramonės ir amatų rūmų Šakių atstovybės vadovas, buvęs rajono tarybos narys,

Dainius Venckūnas – verslininkas, projekto vykdytojas, aktyvus Lekėčių bendruomenės centro narys,

Vaida Brazaitienė – Šakių krašto VVG valdybos narė, aktyvi Lekėčių bendruomenės centro narė, Lekėčių moterų klubo pirmininkė, ilgametė kultūros darbuotoja,

Aušra Slidziauskienė – Šakių krašto VVG valdybos narė, buvusi Šakių krašto VVG pirmininkė, ankstesnės VPS rengėja,

Aurimas Staugaitis - Šakių krašto VVG valdybos narys, aktyvus Kudirkos Naumiesčio gyventojas, projekto vykdytojas,

Alina Baltrušaitienė – Šakių krašto VVG administratorė,

Laimina Auštrienė – Šakių krašto VVG administravimo vadovė,

Rima Rauktienė – Šakių krašto VVG Viešųjų ryšių specialistė, rajono savivaldybės tarybos narė, rajono Kultūros ir meno tarybos pirmininkė.

Darbotvarkė: Dėl pasirengimo Šakių krašto Vietos Veiklos grupės projekto „Parengiamoji parama Šakių krašto vietos veiklos grupės 2023-2027 metų vietos plėtros strategijos parengimui“ Nr. 42PP-KM-22-1-03984-PR001 įgyvendinimui - „Ankstesnės VPS įsivertimas - pasiekimai ir iššūkiai, įžvalgos ateičiai“.

SVARSTYTA: Dėl pasirengimo Šakių krašto Vietos Veiklos grupės projekto „Parengiamoji parama Šakių krašto vietos veiklos grupės 2023-2027 metų vietos plėtros strategijos parengimui“ Nr. 42PP-KM-22-1-03984-PR001 įgyvendinimui - „Ankstesnės VPS įsivertimas - pasiekimai ir iššūkiai, įžvalgos ateičiai“.

KALBĖJO:

Ieva Kudabaitė. Susirinkome aptarti ir pradėti rengti naują Šakių krašto Vietos Veiklos grupės 2023-2027 metų vietos plėtros strategiją. Smagu, kad į vieną vietą surinkote tiek „veiklų ir kompetencijų“. Šiandien diskutuosime pirmą ir, beje, ne paskutinį kartą su Jumis apie strategiją, įsivertinsime ankstesnę VPS - pasiekimus ir iššūkius, įžvalgas ateičiai. Pasiekimai - ko siekėte? Kaip Jums sekėsi? Ar esate patenkinti rezultatais? Iššūkiai - kas Jums buvo sunkiausia? Kas nepasiteisino? Ką darytumėte kitaip? Įžvalgos ateičiai - ES ir LT kaimo plėtros kryptys. VPS rengimo eiga. Jūsų lūkesčiai naujai VPS.

Jeigu kalbėti nuosekliau ir smulkiau, tai potemių šioje temoje labai daug. Pirmiausia apie projektus. Kokių projektų sulaukėte? Gerosios projektų patirtys. Ar turite gerosios patirties pavyzdžių, kuriais galite didžiutis? Ar esate patenkinti finansuotų projektų rezultatais? Ar susidūrėte su kokiais nors sunkumais?

Toliau priemonės. Kokios jos susilaukė didžiausio susidomėjimo? Ar nieko netrūko priemonių, veiklos sričių prasme? Ar buvo galimybių visiems? Kurių priemonių įgyvendinimą būtų prasminga tęsti? Ką keistumėte, jei būtų Jūsų valia?

Na ir toliau principai.

Teritorinis principas: ar visos seniūnijos vykdė ar bent jau iniciavo vietos projektus?

Gyventojų aktyvumas. Kokios priemonės buvo panaudotos informacijos sklaidai, gyventojų aktyvumui didinti? Kokios priemonės yra/buvo efektyvios, neefektyvios? Partnerystė. Kokie būtų geriausi pavyzdžiai, kuomet projektuose dalyvavo visi trys sektoriai: vietos verslas, pilietinė visuomenė ir vietos valdžia?

Inovacijos. Ar įgyvendintos inovacijos sukūrė konkurencinių pranašumų rinkoje?

Socialinio ar bendruomeninio verslo iššūkiai?

Principas iš apačios į viršų. Koku būdu geriausia būtų išgauti gyventojų poreikius? Ar asmeniniai poreikiai nėra aukščiau bendruomenės ir kaimo poreikių?

Ir pagaliau – pokytis.

Ar jaučiate teigiamą VPS įtakotą pokytį VVG teritorijoje? Kuo galite pasidžiaugti?

Alina Baltrušaitienė. Noriu visus čia susirinkusius supažindinti su realia situacija apie šio laikotarpio projektus. Informuosiu apie dabartinėje strategijoje esančius prioritetus, priemones juose ir skaičius pagal atskirus rodiklius kiekviename prioritete ir kiekvienoje priemonėje - kokie buvo užplanuoti ir kokius juos turime realiai.

Vietos plėtros strategijoje turime du prioritetus:

1. I VPS prioritetas „Vietos ekonomikos plėtra ir aplinkosauga“
Planuota lėšų 1864209 tūkst. eurų – faktas 1802132,33 tūkst. eurų
Planuota darbo vietų 40 – faktas 63,48

Planuota projektų 36 – faktas 42

2. II VPS prioritetas „Inovatyvios ir darnios bendruomenės kūrimas“

Planuota lėšų 546770 tūkst. eurų – faktas 538983,70 tūkst. eurų

Planuota darbo vietų 5 – faktas 10,5

Planuota projektų 33 – faktas 44

Pirmame prioritete turime 5 priemones:

1. Vietos ištekliais pagrįstų produktų vertės didinimas ir maisto tiekimo grandinių plėtojimas (LEADER-19.2-SAVA-5)

Planuota lėšų 488796 tūkst. eurų – faktas 488127,24 tūkst. eurų

Planuota darbo vietų 10 – faktas 17,5

Planuota projektų 9 – faktas 11

2. Zanavykų krašto produktų ir tradicinių amatų integravimas į turizmo plėtrą (LEADER-19.2-SAVA-6)

Planuota lėšų 33420 tūkst. eurų – faktas 33420 tūkst. eurų

Planuota darbo vietų 0,85 – faktas 0,85

Planuota projektų 1 – faktas 1

3. Aplinkos priežiūros paslaugų ir atsinaujinančių energijos išteklių gamyba (LEADER-19.2-SAVA-7)

Planuota lėšų 39900 tūkst. eurų – faktas 38168,10 tūkst. eurų

Planuota darbo vietų 1 – faktas 1

Planuota projektų 1 – faktas 1

4. Verslumo skatinimas kaimo vietovėse (LEADER-19.2-SAVA-10)

Planuota lėšų 1151697 tūkst. eurų – faktas 1107714,25 tūkst. eurų

Planuota darbo vietų 23,15 – faktas 38,63

Planuota projektų 20 – faktas 24

5. Fizinį asmenų verslo kūrimas (LEADER-19.2-SAVA-11) (nauja priemonė - EURI lėšos)

Planuota lėšų 150396 tūkst. eurų – faktas 134702,74 tūkst. eurų

Planuota darbo vietų 5 – faktas 5,5

Planuota projektų 5 – faktas 5

Antrame prioritete turime 4 priemones:

1. Gyventojų ir bendruomenės įsitraukimas į viešųjų paslaugų teikimą (LEADER-19.2-SAVA-8)

Planuota lėšų 277050 tūkst. eurų – faktas 275935,24 tūkst. eurų

Planuota darbo vietų 5 – faktas 10,5

Planuota projektų 5 – faktas 5

2. Bendruomeninio verslumo ugdymas ir jaunimo įtraukimas į vietos bendruomenės veiklą

(LEADER-19.2-SAVA-9)

Planuota lėšų 90572 tūkst. eurų – faktas 90571,67 tūkst. eurų

Planuota darbo vietų 0 – faktas 0

Planuota projektų 10 – faktas 11

3. Vietos bendruomenių aktyvinimas ir telkimas per Zanavykų krašto kultūros savitumo išsaugojimą ir tradicijų tęstinumą (LEADER-19.2-SAVA-4)

Planuota lėšų 103539 tūkst. eurų – faktas 102924,64 tūkst. eurų

Planuota darbo vietų 0 – faktas 0

Planuota projektų 11 – faktas 20

4. Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas (LEADER-19.2- SAVA-3)

Planuota lėšų 69552 tūkst. eurų – faktas 69552,15 tūkst. eurų

Planuota darbo vietų 0 – faktas 0

Planuota projektų 7 – faktas 8

Ieva Kudabaitė. Įdomu ir smagu girdėti. Viso šio įdirbio pagrindu, analizuodami ir vertindami, turėsime žygiuoti naujos strategijos formavimo link. Ateityje per seniūnijas išdalinsime anketas ir jas surinksime – ir tada matysim, kiek ten įvairios informacijos pasirodys. Beje, kokios bus anketos – popierinės ar elektroninės – dar pasiderinsim.

Edgaras Pilypaitis. Reikia atskirti – poreikis dabar ir poreikis ateičiai. Nuo klausimo formuluotės priklauso, kokio tikrumo ir lygio atsakymus gausim.

Ieva Kudabaitė. Gal pirmiausia reikia sudėlioti poreikį ir duoti žmonėms pasirinkimo meniu, kad žmonės galėtų rinktis ir balsuoti.

Edgaras Pilypaitis. Žmonių apklausos – įdomus reiškinys. Ne vienas apklausiamasis pasakys – man reikia, bet kiek už tai aš galiu mokėti? Šis klausimas nėra vien tik ekonominio žmogaus pajėgumo įsivertinimas, bet ir savybė – gal kada nors man to reikės. Konservatyvizmo turime nemažai. Būtų gerai, kad žmonės dėl idėjų varžytųsi, o nebūtų tempiami, traukiami dėl kiekvieno veiksmo. Čia yra nacionaliniai mūsų charakterio ypatumai ir gana.

Ieva Kudabaitė. Žmonės visada nori investuoti ten, kur yra nauda. Gerai būtų be darbo vietų kūrimo ir kad su maksimalia nauda. Pavyzdžiui, nusiperki žoliapjovę – puiku. O ką su ja daryti? Kas pjaus? Kas mokės atlikti veiksmą?

Juozas Dainelis. Taip ir vyksta – priemonės yra, o kam dirbti su jomis – nėra. Todėl viskas turi būti įsivertinta proto ribose.

Ieva Kudabaitė. Visi visko nori. Žmonės nori, verslas nori. Gyventojų tyrimas – tai antrasis etapas. Pirmasis etapas – tartis mums su Jumis tarpusavyje. Diskutuosim ir matysim, kur link kreipia mus visi tie rodikliai. Ir apie pinigus kalbėti reikia. Pinigai aiškūs, metų intervalas aiškus. Tad diskutuokim ir darykim tai su maksimalia nauda.

Juozas Dainelis. Projektų efektyvumas yra labai svarbus reiškinys. Štai kelios bendruomenės turi aplinkos tvarkymo projektus. Turi, bet kartu su jais grimzta aklavietėn.

Ieva Kudabaitė. Kaip ir ką padaryti, kad klaidos nesikartotų? Tam ir reikia sudėlioti gaires ir prioritetus – jei nereikia penkių mobilių pirčių, tai ir neskirk lėšų tam penktos pirties projektui.

Kokia dabar VVG teritorijos vizija: Šakių kraštas 2023!? Tai:

- 1) sveiką gyvenimo būdą pripažįstančios šeimos,
- 2) iniciatyvūs ir verslūs, taikantys informacines, modernias ir ekotechnologijas žmonės,
- 3) jaunėjanti ir nuolat besimokanti bendruomenė;
- 4) palankios žemės ūkiui ir maisto pramonei, verslui plėtoti sąlygos,
- 5) tausojami gamtos ištekliai,
- 6) alternatyviems energijos šaltiniams teikiamas prioritetas;
- 7) puoselėjamos Zėnavykų krašto tradicijos,
- 8) plėtojamas turizmas, kultūros ir kulinarinis paveldas;
- 9) vystomos vietos ištekliais pagrįstos maisto tiekimo ir vertės kūrimo grandinės,
- 10) modernus žemės ūkis ir produkcijos perdirbimas,
- 11) gyventojų poreikius atitinkančios paslaugos.

Arūnas Tarnauskas. Administracinė našta yra didžiulė. Kaip ją sumažinti?

Edgaras Pilypaitis. Kalbant apie projektus, reikia pripažinti, kad projektai kartais labai nusismulkina ir nesimato darbų rezultatų. O galiausiai dar ir pareiškėjų reikia ieškoti ir prašyti, kad jie rašytų.

Ieva Kudabaitė. Trūksta idėjų?

Alina Baltrušaitienė. Anoje strategijoje buvo visko. Daug dalykų nežinojom, Taisyklių nebuvo. Vėliau kilo bendruomenių baimė, kad verslas viską paims. O galiausiai paaiškėjo, kad verslas į projektus „nesibrovė“, o bendruomenės didelio aktyvumo nerodė... Vėl reikėjo prašyti.

Ieva Kudabaitė. Taisyklių projektas turi atsirasti lapkričio mėnesį. Manom, kad į priekį nevažiuosim, kol nebus taisyklių. Jau pasimokėm visi. Daugiau klaidų nedarysim.

Juozas Dainelis. Bet ar taisyklės jau bus?

Ieva Kudabaitė. Turėtų būti. O kas priklauso nuo VVG, viską padarysim, kad administracinė našta kuo labiau sumažėtų.

Darius Jazepčikas. LEADER sudėtingesnis yra jau vien dėl to, kad visi turi būti aktyvūs, visi turi prisidėti. Visi turi būti ne tik aktyvūs, bet ir inovatyvūs. Ir jei tai išgaunama – tai būna didelė ir nei kiek neabejotina nauda.

BŽŪP (bendrosios žemės ūkio politikos) prioritetai:

1. Apsirūpinimas tvariais metodais užauginta žemės ūkio produkcija, sektoriaus pridėtinės vertės ir konkurencingumo didinimas.
2. Prisitaikymas prie klimato kaitos ir gamtinių išteklių saugojimas.
3. Gyvybingo ir ūkininkavimui, verslui patrauklaus kaimo kūrimas.

LEADER priemonė orientuota į šiuos kaimo poreikius:

1. Skatinti verslų kūrimąsi kaime, žemės ūkio veiklos įvairinimą,
2. Skatinti kaimo gyventojų ir kaimo bendruomenių verslo iniciatyvas,
3. Didinti kaimo gyventojų užimtumą ir socialinę įtrauktį,
4. Skatinti bioekonomikos verslus.

Alina Baltrušaitienė. Jei kalbėti apie partnerystę ir prisidėjimą, tai esame dėkingi savivaldybei, kuri skiria koofinansavimą. PVM taip pat sprendžiamas teigiamai. Iš Verslo centro skiriama beprocentė paskola iki trijų metų yra labai didelė parama bendruomenėms. Verslas to neturi, tačiau gali kreiptis į Verslo plėtros fondą. Bet koofinansavimo dalis yra paties verslo reikalas. Todėl vertinant iš lygiavos pusės, bendruomenėms tikrai nėra blogai. Tačiau lyginam ir kitus dalykus – vidinio resurso, vidinio žinojimo ir strategavimo stygius bendruomenėse, lyginant su verslu, labai jaučiasi. Jaunose bendruomenėse, turiu akcentuoti. Mes šioje strategijoje pirmą kartą turim projektus su darbo vietomis. Anoj strategijoje to nebuvo. Čia mums pirmi kartai, pirmi bandymai.

Edgaras Pilypaitis. Kaip partnerė, savivaldybė prisideda ir šen, ir ten, kur tik spėja. Tačiau kaip aš suvokiau LEADER esmę, kai ji buvo pristatinėjama, tai kad turi būti trišaliai, o ne dvišaliai santykiai. Aš norėčiau, kad bendruomenės nebijotų eiti į santykį su verslu, o pas mus tai neįvyko. Pas mus vyrauja nuomonė - ai, čia verslas? Verslas apsuks, apgaus... Tai mes dirbsim už dyką, o verslas viską pasiims. Toks, deja, yra mąstymas. Tas proveržis – kas kaip vyksta - pas mus neįvyko. Man dėl to labai gaila.

Ieva Kudabaitė. Bet galimybės tai pas Jus buvo. Jūsų kultūrinis paveldas, turizmas, produktai, priemonės, kuriuos turite,- tai čia juk yra tokia galimybė... Įdomu, kodėl ...

Edgaras Pilypaitis. Atrastume čia tų sąlyčių, negali čia taip universaliai pasakyti, kad to visai nebuvo. Bet kaip iš LEADER pozicijų žiūrint, žinant, kad tos lėšos buvo instrumentas tam lydiniui sukurti, tenka pripažinti, kad to neįvyko, lėšos buvo tiesiog sau.

Ieva Kudabaitė. Bet lėšos buvo įsisavintos.

Arūnas Tarnauskas. Tų santykių šaknys kažkur giliai užkastos, yra tų amžinųjų Prieštaravimų...

Darius Jazepčikas. Bendruomenės turėtų labiau tikėti verslu.

Ieva Kudabaitė. Čia abipusė problema – tiek iš vienos, tiek iš kitos pusės. Svarbu, kaip vieni į kitus žiūri. Tie, kurie sėdi ant pinigų kapšo, nėra socialiai atsakingi, tarsi iš aukštai žiūri į bendruomenes, o pastarosios tik su ištiesta ranka vaikšto. Bet ar taip iš tikrųjų yra? Dar svarbu, koks yra valdžios požiūris į viską. Požiūris, šiandien matom, teisingas.

Juozas Dainelis. Dar čia Suvalkija, atminkit. Štai sutinku ryte Lukšiuose žmogų, valantį griovį pro penkto gyventoją nuo savęs sklypą. Paklaustas, kodėl čia taip triūsia, atsako, kad negražiai atrodo, tai ir dirba. Paklausus seniūno, ar nereikia atlyginti žmogui už tai, seniūnas atsako, kad jau mėgino aiškintis, bet žmogus sakė už tai žemes iš griovio pasiimsiantis...

Edgaras Pilypaitis. Kaip su virtais kiaušiniiais, kuriuos suvalkietis pardavinėjo pigiau nei žalius, nes buljonas lieka...

Juozas Dainelis. Kad pakeles žmonės tvarko, tai gerai... Bet po tvarkymo medžius ir krūmus tai irgi išsiveža...

Edgaras Pilypaitis. Taip, ir pavydo yra...

Juozas Dainelis. Euforija, kuri buvo bendruomenėse, iš tiesų jau prigeso.

Arūnas Tarnauskas. Reikia įvertinti viską. Kad ir darbo vieta. Kas tai? Kai sudeda visas su ja susijusias problemas, pamatai, kad ji tampa tikrai problema. Jei dar įvertinti sezoniškumą, bendruomenių projektų darbo vietos tampa nepakeliama našta.

Alina Baltrušaitienė. Dar iš visų pareiškėjų girdim, kad atsakingų darbuotojų nėra... Ne bet kokių, o atsakingų, dėl kurių nekiltų abejonių, ar jis ateis iš viso rytoj į darbą. Iš visų girdim...

Arūnas Tarnauskas. Viskas priklauso nuo rinkos, nuo situacijos joje... Jei rinka būtų normali, niekas čia ir paramų neprašytų. Darytų savo verslą ir viskas, iš apyvartos... Jeigu čia kreipiasi, tai jau yra nelengva ir bėda. O jei bėda, tai ir sąlygos tam turėtų būti kažkokios minkštesnės...

Edgaras Pilypaitis. Atėjo į įstatyminę bazę paslaugų sutartis, bet tikrai žmonės jos nenori. Taip, yra netinkamų gal priemonių mūsų strategijoje, bet žmonės irgi labai nelankstūs. Jaunimas gal kiek lankstesnis... Gal taip nebijo. Bet kaip integruoti tą jaunimą? Žinių vis vien reikia. Gal kaip priemonę, galėtume turėti mokymų projektus? Tada gal pareiškėjus mes užsiaugintumėm? Kad nebijotų kitokių darbo santykių, nebijotų rizikų...

Alina Baltrušaitienė. Pas mus buvo mokymų projektai. Buvo tokių, kurie apdairiai vykdė mokymų projektą, o vėliau atėjo rašyti projektą su darbo vietų kūrimu. Ir eina tie projektai. Bet yra ir tokių, kaip meras sakė – „įsisavino“ lėšas...

Edgaras Pilypaitis. Taip ir su biudžeto pinigais – gali sukurti galimybę, o gali sukurti problemą. Taip ir buvo pas mus. Buvo tokių veiklų ir sričių, kur metai iš metų augo pinigų poreikis.

Ieva Kudabaitė. Taip negalima galvoti. Kokie tai bebūtų pinigai, su jais reikia mokėti elgtis ir atsakingai elgtis. Pereikime prie priemonių ir prioritetų.

Darius Jazepčikas. Mes natūraliai iš eigos palietėm ir mokymus, pareiškėjų įgūdžius. Jūs mokymų turėjot. O kas galėjo mokytis?

Alina Baltrušaitienė. Visi potencialūs ar esami pareiškėjai galėjo mokytis. Apibrėžę konkrečiai sričių nebuvom. Gavosi natūraliai ir įvairiai. Dauguma buvo verslumo mokymai. Klausimas – kas į mokymus susirinko... Apmaudu, kad mokymuose dalyvauja žmonės, kurie tikrai verslo nepadarys – jei solidi 70 metų kaimo moteris, niekada neturėjusi nieko bendro su verslu, pasimokys,- kokio rezultato galim tikėtis? Todėl akivaizdu, kad būtent tai lemia, ar po tų mokymų kas nors gausis.

Ieva Kudabaitė. Jūs teisi. Kiek mes kur bediskutavom su VVG komandomis ir tinklu, visur buvo akcentuota, kad mokymų projektai turi duoti apčiuopiamą naudą, kitaip tariant – mokytis turi tie, kurie atskirose konkrečiose srityse gali ką nors veikti ir nuveikti. Kaip apsisątyti tai, yra tikrai nelengva... Tačiau praktiškai reikia stengtis, kad mokytųsi tie, kurie realiai gali, planuoja kažką daryti ir darys...

Vaida Brazaitienė. Turiu gerą patirtį, kai mūsų bendruomenė pagal mokymų projektą važiavo į kitą rajoną, į kitą bendruomenę – stebėjom, žiūrėjom, mokėmės, gavom realios naudos ne tik pagal projekto temą, bet dar ir didelę santykių naudą – mūsų bendruomenė pati tarpusavyje labai stipriai susigyveno.

Edgaras Pilypaitis. Kartais plačiosios aplinkos pamatymas irgi yra gerai.

Vaida Brazaitienė. Jei būtų pas mus vietoje šis renginys buvęs, žmonės būtų žiūrėję kaip į susirinkimą, prievolę ir būtų kuo greičiau skubėję namo. O išvyka – tai jau sąsaja su turizmu. Neabejotinai duoda didelę naudą.

Ieva Kudabaitė. Kaip ir su visais renginiais ar šventėmis. Kartais juk gauna organizatoriai priekaištų dėl tariamai švaistomų lėšų – o kaip kitaip sujungsi žmones, kad jie paskui eitų bendra kuriamąja kryptimi? Po karantino paaiškėjo, kad žmonės pradėjo keisti darbus, ieškoti pokyčių, nes neliko arba susilpnėjo ryšys su kolektyvais. Tai dabar reikėtų konkretinti mokymų temą. Kas pasiteisino, kas ne?

Darius Jazepčikas. Verslui įdomūs mokymai? Kokių reikia? Kad žmonių rastume, kad jiems įdomu būtų? Nes verslas irgi edukatorius gali būti, kultūros nešėjas... Verslas kuria, formuoja...

Dainius Venckūnas. Mūsų miestelyje yra keletas žmonių, kurie aktyvūs ir norėtų realiai kažką daryti, bet pasikalbėjus su jais tampa labai aišku, kad jie neturi elementarių žinių apie nieką - mokesčiai, individualios veiklos subtilumai... Kaimo bendruomenėje tai būtų labai naudinga... Kaip kuriama darbo vieta, kiek tai kainuoja...

Arūnas Tarnauskas. Ar kalbam tik apie darbo sutartis? Ar negalim kalbėti ir skatinti individualios veiklos formą? Nes dabar su tokiais mokesčiais ir visais kitais darbo vietos išlaikymo formalumais pareiškėjai tiesiog žuvę.

Edgaras Pilypaitis. Dėl sezoniškumo kyla irgi sunkumų...

Ieva Kudabaitė. Darbo vietos yra vienintelis būdas vykdyti verslo projektus. Tačiau pačios sutartys tai jau nėra vienintelė forma darbo vietai. Daug kas dirba su verslo liudijimais ar pagal individualią veiklą.

Edgaras Pilypaitis. Pas mus ateina GPM. Tai buvo naudinga. Tačiau pamatėm, kad ne visada tai naudinga. Yra ir kitų formų. Nelipkim ant to paties grėblio antrąsyk.

Juozas Dainelis. Dar vienas dalykas – kaip kraštas, taip savos tradicijos. Reikia labai gerai pažinoti rajoną. Tai būtina. Štai ir mes, sudarinėdami valdybą, norim patyrusių ir rajoną žinančių žmonių. Ateina nauja valdyba, teoriškai pradeda naujai šluoti, nors ne

visada teisingai. Netgi to paties rajono skirtingi kampeliai skirtingais dalykais alsuoja. Jau regis net žinai, kam ką tikslinga duoti, skirti, rekomenduoti. Nors antra vertus, sunku kartais pareiškėjams ir paaiškinti, kodėl nerekomenduojama jam imtis vienokios ar kitokios veiklos.

Rima Rauktienė. Bet naujas žvilgsnis irgi galimas.

Juozas Dainelis. Taip, naujas žvilgsnis galimas ir reikalingas, bet niekada negali pamesti ryšio su tuo, kas ir kur jau padaryta. Nors teisybės dėlei reikia pasakyta, kad iš pirmų pokalbių su potencialiais pareiškėjais gali suprasti, ko jis nori ar kad jis nieko nesupranta apie tą sritį, į kurią taikosi teikti projektą.

Rima Rauktienė. Bet ir drausti negali, atkalbinėti. Jei tu nori atkalbėti nuo penktos mobilios pirties rajone, pašnekovas gali pasakyti – o gal mano pirtis bus pati puikiausia? Paklausiausia?

Darius Jazepčikas. O gal tada reikia siūlyti daryti pirčių tinklą? Kaip pavyzdys. Ir tai būtų pridėtinė vertė.

Juozas Dainelis. Jei būtų pridėtinė vertė – stipriai plotume. Turime probleminių dalykų ir kitu požiūriu – kas tinka miestams, tas netinka kaimiškajai vietai, vertinant gyventojų skaičiumi ir srautais. Bet jei žmonėms pasakysi – ne, tau projekto neskirsim. Kas tada? To daryti negalime.

Ieva Kudabaitė. Bet jūs neturite svertų nepraleisti projekto.

Juozas Dainelis. Visko būna, ir konfliktų, ir pykčių, ir nepasitikėjimo.

Dainius Venckūnas. Bet gal galima ir suklysti. Gal iš karto ne visada ir galima suprasti, kur bus blogai, kad bus problemų.

Ieva Kudabaitė. Būna, kad visi rodikliai geri, o ima ir nutinka gyvenimas – pasirodo, kad visai neteisingas buvo pareiškėjo matymas.

Alina Baltrušaitienė. Aš sakydavau valdybai, kad svarbi kiekviena projekto detalė. Bet ilgametė mano darbo VVG patirtis sako – visai ne balai rodo projekto naudą. Tikrai, būna, kad pagal balus matom, jog rezultatui tikrai netraukia, bet yra naudingas ir geras projektas. Juk mes strategijoje turime tokių jautrių sričių, kaip jaunimo įtraukimas, kaip socialinė atsakomybė – ir jeigu pareiškėjai nelinkę nešti atsakomybės už tai, tai jie ir neturi galimybės surinkti reikiamą balų skaičių. Bet tai nereiškia, kad jo projektas prastas.

Ieva Kudabaitė. Tai reikia susidėlioti prioritetus. Ten, kur norim atskirtį mažinti – rašom kriterijus tokius. Ten, kur norim palikti galimybes ne atskirčiai mažinti, o įdomioms idėjoms finansuoti, kriterijai turi būti kitokie.

Darius Jazepčikas. Vėliau vertinant, projekto kokybės balas lieka vos ne vienintelis rodiklis, skaičius, pagal kurį gali spręsti, kaip gerai rajono gyventojai buvo užaktyvinti,

kiek daug projektų buvo siūloma – ir tada atsirenki geriausią. Bet būna, kad balai nesusirenka, nors projektas labai geras.

Alina Baltrušaitienė. Mes anksčiau buvom pasikėlę balą nuo 40 iki 60. Buvo sunku. Dabar grįžom prie 40, bet vis tiek matom, kaip tuos balus sunkiai renka. Tačiau idėja, mintis yra gera, bet žmogus nenori susisaistyti su tais socialiniais atrankos kriterijais, kuriuos jis gaus išlaikyti tuos tris metus. O dar tos liūdnos visuotinės aplinkybės – elektros kainos, karas ir pan.

Ieva Kudabaitė. Kai matysim visą vaizdą, kai turėsime priemones, pagal Jūsų patirtį, potencialą, kas kur gali dalyvauti, kai dar visokios kitokios aplinkybės pasimatys – susidėliosim vaizdą, juolab kad viskas kinta...

Darius Jazepčikas. Jaunimo įtraukimas, regioninio produkto kūrimas, maisto tiekimo grandinės, aplinkos apsaugos reikalai... Kas nori kalbėti?

Ieva Kudabaitė. Apie aktyvią ir inovatyvią bendruomenę. Vietos bendruomenių aktyvinimas ir telkimas per Zanavykų krašto kultūros savitumo išsaugojimą ir tradicijų tęstinumą. Kas per projektai šioje priemonėje?

Alina Baltušaitienė. Tai minkšti projektai. Tai buvo knygų leidyba, filmų kūrimas ir renginiai. Iš 11 projektų mes jau turim 20. Tiek projektų skaičium, tiek darbo vietų skaičium atrodom labai neblogai, gražiai. Iš visų lėšų, įskaitant papildomas, planavom turėti 68 projektus, tai dabar jau turim 88. Pagal ministerijos vertinimus – mes atrodom gerai. O šiaip tik darbo daugėja.

Edgaras Pilypaitis. Pas mus daug teritorinių taškų. Pas mus didelė teritorija, nėra vienos didelės koncentracijos teritorijos su 26000 gyventojų. Turim tris miestus, kurie negeneruoja trečdaliao gyventojų skaičiaus, o kiti gyventojai yra išsibarstę, o ir tiems kitiems, gyvenantiems plačiai išsibarsčius po rajoną, pasiekiamumas reikalingas.

Ieva Kudabaitė. Kad projektų yra daugiau, yra geriau – tada paįvairėja darbai ir mintimis rajonas, nors administravimui darbo yra stipriai daugiau.

Darius Jazepčikas. Kaip kultūros vaizdas atrodo?

Vaida Brazaitienė. Vyksta projektai ir mes patys net darėm. Pasidarėm senųjų fotografijų alėją, tinka ir turistams, ir gidams, ir vietos gyventojams.

Alina Baltrušaitienė. Šioje priemonėje nusimatėm knygų leidimą trim kalbom, o tai buvo labai nepatrauklu pareiškėjams. Retas suprato naudą. Žmonės tose knygose nori matyti savo kaimyną, o mūsų užduotis – turizmas ir krašto reprezentavimas. Noras buvo gražus, o faktiškai buvo sunkumų. Turim Lukšių miestelio knygą, Sudargo piliakalnių knygą, receptų... Žmonėms, leidžiantiems knygą, turizmo misija nėra labai patraukli.

Ieva Kudabaitė. Jūs turite pasakyti žmonėms, kad knygos yra rinkodarinė priemonė, o ne kaimynų gyvenimo aprašymas. Bet vis tik, pasidžiaugti turite kuo.

Edgaras Pilypaitis. Į mokymus reikia remtis, kad žmonės suprastų, kam to reikia. Kad ateidamas į VVG, žmogus suprastų, ko iš tikrųjų reikia kraštui ir kuo jis, kaip rajono gyventojas, gali pasitarnauti garso apie kraštą sklaidai.

Vaida Brazaitienė. Mes leidom lankstinuką, kuris anglų kalba labai pasitarnauja atvykusiems užsieniečiams ir grupių gidams.

Rima Rauklienė. Bet reikia ir išleistų produktų sklaidos. Džiaugiuosi, kad mus šalyje mato, nori kalbinti televizijos ir radijo laidos. Turime rodyti, ką turim, kad galėtų ne tik turistai džiaugtis, bet ir kiti pareiškėjai užsinorintų dalyvauti projektų rašyme. Mes turim ir puikų filmą apie Znavykiją – kuris, mūsų supratimu, dar duoda mažai naudos. Jis mažai išplatintas.

Ieva Kudabaitė. Oi, rinkodariniai dalykai yra nelengvi. Tai ištisas mokslas, kurio reikia išmokti.

Edgaras Pilypaitis. Yra ir jungtinių dalykų sklaidai, kur rodos ir darom, bet ne visi atsiliepia. Tarkim Adventuras. Tai yra tai, ką gali išvežti Lietuvai ir parodyti plačiai. Mes, savivaldybininkai, organizuojam ir matom to naudą. O kiti? Oi, ne visi... Pvz. Gulbelė – jie kasmet važiuoja, nes supranta to naudą. Šičia turime visi dar nemažai mokytis.

Arūnas Tarnauskas. Reikia suvokti ir stengtis, kad tai darytų visi... Tik kur tas svorio centras? Kaip pasiekti, kad aktyvi pozicija nusvertų pasyvią?

Juozas Dainelis. Net pačių valdybos narių veikla, jų projektų rašymas yra mokymai, kuriuos reikėtų drąsiai rodyti kitiems. Tie žmonės, kurie supranta to naudą, veikia. Bet kaip į plačias erdves ir mases tai išplukdyti, kad daugiau kas pamatytų ir sužinotų?

Edgaras Pilypaitis. Reikia vykdyti užnordinimus, tik kaip? Gal kaip Vaida sako, kad reikia mokymus vykdyti plečiamąja kryptimi? Kad viena veikla duotų kitą naudingą veiklą – per žmonių susibendravimą, per jų bendrų tikslų siekimą, per pažintinį aspektą, per turizmą. Mums mokymų reikia, bet turim labai apmąstyti jų formatą ir naudą.

Juozas Dainelis. Jei kalbėti apie viso rajono gyvenimo kokybės aplyginimą, projektų tinklo išmėtymą plačiau, tai savotiškai turėtume stabdyti tų pačių aktyvių vietovių žmones, kad jie nedirbtų, nerašytų, sustotų... Bet ar tai normalu?

Ieva Kudabaitė. Mes turime Panevėžio savivaldybę, kuri taip pat svarsto, kaip suvienodinti gyvenimo kokybę rajone? Kaip atsirinkti, ką aktyvinti? Ką stabdyti?

Edgaras Pilypaitis. Rajonas rajonui nelygu. Bet lygiavos niekada nebus. Jei Lekėčiai tarp Šakių ir Kauno,- tai to nepakeisi. Aktualija visada išliks. Reikia galvoti, ką daryti, kad veikiantys taškai gerai ir geriau veiktų? Sezoniškumą turime mažinti.

Dainius Venckūnas. Paslaugų diferencijavimas, priklausomai nuo sezono.

Edgaras Pilypaitis. Gelgaudiškio dvaro žmonės po įvairiausių su operatoriais kilusių peripetijų galvoja apie paslaugas, kurių aplink nėra. Gal sporto inventoriaus nuoma, gal

dar kažkas, o ne pulti daryti tai, ko pats neišmanai... O juk aplink yra tų, kurie tai puikiai daro – kad ir maisto ruošyba. Kam apsikrauti tuo, ką kitas jau pasiruošęs daryti, o tu daryk tai, ko kitas nedaro. Tai štai per šituos dalykus, per papildomumo principą šitoj vietoj tikrai išloštume.

Juozas Dainelis. Gal aš senoviškai mąstau, bet rodos būtų teisinga – savivaldybė, meras pavyzdžiui puikiai žino, ko rajone trūksta, tai tuo motyvu skatintume trūkstamas veiklas. Bet ar tai galim nusimatyti strategijoje?

Edgaras Pilypaitis. Bet jei strategijoje išsikeltume sezoniškumo mažinimą.

Arūnas Tranauskas. Stiprintume tada stiprybes.

Edgaras Pilypaitis. Taip, pas mus daug gerų dalykų, atvažiuavę pirmą kartą žmonės nustebtų labai, bet išlaikyti tai, ką pats sukūrei, yra didžiulis iššūkis. Ir kad sklandžiai vystytųsi tai, kas sukurta.

Darius Jazepčikas. Susitarimas tęsti ir įtvirtinti, kas sukurta, yra itin svarbu.

Ieva Kudabaitė. Kaip ir kalbėjom – galit paleisti visiems po truputį, o galima mąstyti kryptingai. Tokia tiesiog ir galėtų būti Jūsų strategija. Susitarimas svarbiausia, visa kita yra tik detalės.

Edgaras Pilypaitis. Labai gerai, kad visi taip diskutuojam, kad čia yra susirinkę įvairių sričių žmonių. Išdiskutuojam ir galim išnešti žinią plačiau. Kad ir į bendruomeninių organizacijų tarybą. Nes mūsų bendruomenės pagal įstatymą daug gali, o praktiškai nežino, ką daryt. Čia ir reikia naujų vėjų. Dabar jie pvz. sako – duokit pinigų elektrai. Klausiam, o ką darysit? Atsakymo nėra...

Alina Baltrušaitienė. Taryba gerai. Bet kas ją atstovauja?

Edgaras Pilypaitis. Dar kartą sakau, kad gerai, kad kalbam ir išnešiosim žinią. Nes jei veikiam tik savo gardeliuose užsisklendę, tai nieko ir nebus. Virti savose sultyse nėra naudinga.

Ieva Kudabaitė. Paminėjot apie atskirus gardelius, kalbėjot, kad trūksta ryšio tarp bendruomenių ir verslo. O tarp pačių bendruomenių ryšys yra? NVO bendrauja?

Alina Baltrušaitienė. Pas mus yra paauglio sindromas. Jei pasidarė viena bendruomenė, pasidarysiu ir aš. Nieko nereikės galvoti, nusikopijuosiu. O dar jeigu tai vyksta kaimynystėje, tai visai juokinga. Negalvoja, kad galėtų pasinaudoti tuo, ką sukūrė kita bendruomenė, o jai pasiūlyti kitką, tai yra tai, ką sukūriau aš. To nėra. Kad kurtų taip, galėtų apsimainyti sukurtu produktu – to pas mus tikrai nėra.

Ieva Kudabaitė. O jeigu kartu kažką daryt?

Alina Baltrušaitienė. Jeigu ieškotume tų kažko darymo bendrai pavyzdžių, tai pats geriausias būtų Lekėčiai, nes jie veikia tarsi „vienas kitame“. Jie visi veikia darniai - ir kartu, ir atskirai – bet vienam tikslui. Čia net ir apie sumanų kaimą galėtume kalbėti.

Rima Rauklienė. Bet Lekėčiuose žmogiškas faktorius labai stipriai veikia.

Edgaras Pilypaitis. Taip, bet čia būna labai skirtingai. Būna, kad vienoje seniūnijoje yra net kelios bendruomenės, o būna ir tokių atvejų, kai iš 2000 gyventojų bendruomenėje yra tik 20 narių. Yra labai skirtingi procesai, reiškiniai ir pavyzdžiai. Štai kad ir regione – 5 savivaldybės negali darniai susitarti dėl tam tikrų dalykų. Pavyzdžiui, jeigu priemonės vienodos, tai kaip gali išspręsti pvz. Zyplių dvaro ansamblio prūdo valymo klausimą ir Marijampolės miesto prūdo pakrančių tvarkymo reikalus? Tai kad jėgos visai nelygios, o priemonės lygios... Todėl dėkoju už galimybę dalyvauti strategijos kūrimo procesuose nors dalele laiko, kiek tai galiu dėl didelio užimtumo skirti.

Ieva Kudabaitė. Dėkoju už įžvalgas.

Edgaras Pilypaitis. Dar susitiksim, tikrai dalyvausiu, kai kviesit. Smagu, kad čia susirinko žmonės, kuriais galiu pasitikėti – tai kompetentingi, potencialo ir minčių turintys žmonės.

Ieva Kudabaitė. Pereikime prie kitų temų.

Darius Jazepčikas. Ką apie jaunimą galim pakalbėti, kokios mintys? Kokios veiklos?

Aurimas Staugaitis. Tai kad dalį projektų rašė tikrai jaunesni žmonės.

Alina Baltrušaitienė. Jis ir pats, kaip „Išmanus Jaunimas“, rašė projektą ne minkštą, bet projektą su darbo vietomis. Jaunimui projektai šioje strategijoje buvo be darbo vietų, stovyklos, kitos formos mokymai. Jeigu klaustumėt, ar tai labai naudinga, atsakyčiau – taip. Jeigu kaip Jūs sakėt, žiūrint, kokie mokymai, irgi labai pritariu. Jeigu, kaip diskutavom, pradėtume jaunimą mokinti, suteikti jiems pradmenis, tai jie būtų naudingi, bet šitoj vietoj pas mus buvo nueita paviršium ir gavosi bendruomeninis mokymas panašiai taip – padariau stovyklą, atvažiavo kažkoks lektorius, nemažai gyvenime nuveikęs ar pasiekęs žmogus ir kažką papasakojo. Bet nebuvo to tokio grynuolio, kurio labai reikėtų Zanavykijos žmonėms – kad pasikviestų kažkokį verslininką, ne vietinį, o gal kaip tik vietinį, kad galėtų iš pirmų lūpų gauti pamokas, kad jis galėtų pasidalinti patirtimi. Mano supratimu, ši priemonė gavosi tokia paviršinė, nebuvo labai naudinga. Mūsų projektukai buvo maži, be darbo vietų, iki 10000 eurų vertės, bet tai buvo stovyklos, lekcijos, tačiau į ateitį žiūrint naudos kaip ir nedavė.

Aurimas Staugaitis. Jaunimas pakankamai aktyviai dalyvauja projektuose. Man regis, jų netrūksta. Vienus suranda VVG, kiti patys VVG suranda.

Alina Baltrušaitienė. Reikia apsibrėžti, kas yra jaunimas? Kokie jaunimo metai?

Juozas Dainelis. Reikia projektų, kad jaunimui būtų gerai čia būti, kad jaunimą čia trauktų būti.

Aurimas Staugaitis. Na tokie įdomūs yra to jaunimo sumanymai – kaip kad virtuali realybė „Vailit“, anksčiau tai buvome tik dideliuose miestuose matę. O projektas rašytas pas mus, Šakiuose. Jaunesni ateina su savo matymu ir naujomis mintimis.

Ieva Kudabaitė. Tai jau tai jaunai kategorijai žmonių nekyla mintys leisti knygą apie save ir savo veiklą – jie darbais nori pelnytis paklausą, pajamas ir pan.

Darius Jazepčikas. Plius skaitmeniniai ir internetiniai procesai. Tai tokio jaunimo turit, kaip paaiškėjo.

Alina Baltrušaitienė. Taip, turime, bet pasireiškė ne per šitą priemonę. Nes ji ne tam buvo skirta. Iš dalies tai buvo mokymai daugiau per verslumą.

Ieva Kudabaitė. Realiai galvojant, galima apjungti kelias priemones. Jeigu mes turim investicijas į žmogišką kapitalą – tam tikrų žinių, įpročių, įgūdžių, gebėjimų suvokimą, patirčių ugdymą – tai vos ne viena gali būti su skirtingais rakursais. Nes daug priemonių yra daug reikalų. Ar yra mintis mažinti naujoje strategijoje priemonių skaičių?

Alina Baltrušaitienė. Mes turėjome 9 priemones. Iš pradžių turėjome 7. Bet kai keitėme strategiją – savaime atsirado 9. Priemonių gali būti ir mažiau, bet jos tada turėtų būti platesnės, kad pareiškėjai galėtų plačiau save matyti veiklose, matytų daugiau nišų, kur galėtų save pateikti. Tai būtų tikslinga.

Ieva Kudabaitė. Antrame prioritete liko paskutinis - gyventojų įtraukimas į viešųjų paslaugų teikimą. Skamba gerai.

Alina Baltrušaitienė. Tai vienintelė priemonė, kuri buvo su darbo vietų kūrimu. Tai buvo senoji bendruomeninio verslo priemonė. Iš jos turėjome penkis projektus. Kuo galim pasidžiaugti? Turime Lekėčių fontaną.

Ieva Kudabaitė. Bet čia gyventojų įtraukimas į viešųjų paslaugų teikimą. Kalbat apie fontaną. Kodėl?

Alina Baltrušaitienė. Taip, nes iš pradžių buvo galvojama, kad tai bus viešoji paslauga.

Vaida Brazaitienė. Fontanas mobilus. Kaip alternatyva fejerverkams.

Alina Baltrušaitienė. Šioje priemonėje ir kaimo kirpykla. Batutai. Vaikų laisvalaikio užėmimo erdvė. Bet jie dar net nebaigti.

Ieva Kudabaitė. Bet realiai tai yra bendruomeninis verslas. O jeigu apie paslaugas?

Aurimas Staugaitis. Taigi Voniškių maitinimo projektas.

Alina Baltrušaitienė. Taip, Voniškių projektas geriausiai atitinka bendruomeninio verslo pavyzdį. Ir tai projektas, atėjęs iš mokymų, kaip tęstinis procesas. Tuo metu buvo jaunas pirmininkas, kuris organizavo mokymus, parinko tinkamus lektorius, mokymai vyko tik savaitgaliais. Auditorija buvo solidi. Atėjęs pirmininkas pasakojo, kad moterys labai užsiaktyvino, kaip norėtų dirbti. Man kėlė įtarimą, tačiau... Baigėsi mokymų projektas, pasikeitė pirmininkai, pirmininke tapo viena iš tų moterų, kurios aktyviai mokėsi ir domėjosi. Ką mes matom – tikrai tos moterys pateikė projektą, dabar maitina tris žemės ūkio bendroves, vykdo ir maisto išvežiojimo paslaugą. Laikas eina, viskas

brangsta, žiemą valgančių pas jas mažiau, kadangi darbai žemės ūkyje žiemą įgauna kitokį pobūdį, tačiau jos tikisi išsilaikysiančios ir per žiemą.

Rima Rauklienė. Voniškių bendruomenės moteris kalbino ir radijo laida „Gimtoji žemė“.

Ieva Kudabaitė. Čia labai gražus payzdys, kaip bendruomenė teikia paslaugą savo bendruomenės nariams.

Alina Baltrušaitienė. Dar apie bendruomeninį verslą. Man regis, kad tokiam versle bus nauda tik tada, kai projektą vykdytys žmonės tikės sėkme ir rezultatu. Voniškietės stovėjo užimtumo tarnyboje ir dabar pačios susikūrė darbo vietas. Už tai jos darbo valandų neskaičiuoja. Jos pačios sau vadovės ir triūsia sau. Jos dirba keturios, nors darbo vieta pagal projektą yra viena. Jos visos šeimininkės, visos buvo bedarbės. Kalbant toliau, mes uždarėme tris priemones ir sukūrėm vieną - verslumo skatinimas kaimo vietovėse. Realiai pas mus tris priemonės jau pamažintos, bet kadangi jose yra tik po kelis projektus, tai jos liko dokumentuose.

Ieva Kudabaitė. Tai dabar suprantu, nes vos nepasimečiau. Vieni su darbo vietom, kiti be darbo vietų.

Alina Baltrušaitienė. Jei taip žiūrint plačiau, tai VVG strategija, valdymo organų sudėtis yra grįsta dalimis iš 3 organų – verslas, NVO ir savivalda, tai nei vienos išmesti negalima. Negalima to daryti kritikuojant už kažką bendruomenę, sakant, kad ji silpnesnė ar pan. Juolab, kad bendruomenė irgi yra tie patys žmonės – ar bendruomenietis, ar verslininkas.

Ieva Kudabaitė. Verslo pradžia ir plėtra – nepriklausomai nuo to, koks tas juridinis vienetas, tik inensyvumas gali būti kitoks. Ir kitas momentas, kurio nebuvo, tai norėjimas apjungti, kad darytų kartu, kad ir tuos pačius rajoninius, regioninius ar krašto produktus.

Alina Baltrušaitienė. Zanavykų krašto produktai. Ši priemonė buvo visiškai nepatraukli.

Ieva Kudabaitė. Dėl to, kad suvalkiečiai?

Alina Baltrušaitienė. Gal ir dėl to.

Aurimas Staugaitis. Pas mane atvažiavo baldininkai iš Lukšių. Jiems reikalingos staklės, būtent kaip mano. Norėjo rašyti projektą patys, bet kaip žinia, darbo vietų išlaikymo našta yra didžiulė, todėl nutarė projekto nerašyti, o pas mane apsilankyti ir galimai susitarti dėl paslaugos iš manęs pirkimo. Pasiūliau, kad galiu paslaugą suteikti. Išpjoviau kėdutę, ji jiems tikrai tinkama, bet sužinoję kainą, nors ji nėra didelė, jie atsisakė bendradarbiauti su manimi. Projekto nerašo, darbo vietų nekuria, mano paslaugos neperka, ranka sau tinkamas detales pjauna. Kiekvieno sprendimas kitoks. Žmonės nelabai linkę bendradarbiauti.

Ieva Kudabaitė. Verslumo skatinimas kaimo vietovėse apėmė fizinių asmenų verslo skatinimą?

Alina Baltrušaitienė. Taip, tai tos EURI lėšos. Dėl to atsirado nauja priemonė, kai buvo pasakyta, kad vienu kvietimu tik EURI arba ne EURI ir projektai tik iš EURI arba tik ne iš EURI, tai svarstėm, kaip tai padaryti, nes visada realiai likučiai pinigų liks, tai dėl to sukūrėm naują tą priemonę, iš pradžių buvom padarę tik verslo pradžia, vėliau padarėm ir verslo plėtrą. Kai buvom padarę tik pradžia, sakė, kad reikia plėtros. Kai padarėm ir plėtrą, tai aktualu buvo tik pradžia. Dar turim likutį pinigėlių. Jei kalbėti apie visas sukurtas darbo vietas, tai apie 76. Reikėtų patikslinti. Ar gerai, ar blogai? Jei pagal NMA ir ministeriją – tai gerai. Esam įsirašę, kad darbo vietas užimti gali tik gyvenamąją vietą Šakių rajone deklaruojančiam asmenims. Tai pajamų mokestis lieka pas mus.

Ieva Kudabaitė. Teisingai. Juk viskas turi būti protingai padaryta. Fizinių asmenų verslo kūrimas ir verslumo skatinimas kaimo vietovėse – tai dėl to, kad yra EURI?

Alina Baltrušaitienė. Taip, tai galėtų būti tas pats, bet dėl EURI lėšų. Kadangi reikėjo išskirti EURI, tai padarėm, kad 10 priemonėj yra juridiniai asmenys, o EURI - fiziniai asmenys. Taip reikėjo. Nes jei kalbam apie priemonę – vietos ištekliams pagrįstų produktų vertės didinimas, tai čia maisto produktų perdirbimas, kas dabar tame verslumo skatinime yra ir žinom, kad nuo tų grandinių nepabėgsim nei naujoji strategijoje, nei ministerijos matyme. Pas mus maisto grandinių sritis visai nepopuliari. Turim tokį vieną ūkininką, kuris eina su trečiu projektu – tiesiog toks patentuotas ūkininkas. Jau trečias projektas. Žiūrint rajono masteliu, nepopuliaru visai. Ūkininkai tik nori susipirkti įrangą, pasilengvinti sau darbą, bet tik ne perdirbimą. Jie sako, kad perdirbimas suvalgo daug laiko ir pinigų.

Ieva Kudabaitė. Naujo produkto kūrimas, seno perdirbimas – nėra lengvas procesas. Tai visi suprantam. Patogiau yra tik pasilengvinti tai, ką darai. Klausimas – ko norim mes ir kiek realiai tai galima padaryti? Žmonės turi galvoti, ir tie jauni žmonės turi pasukti galvą, kaip iš esamo produkto perdirbti ir sukurti kitą? Šią priemonę paliekam?

Alina Baltrušaitienė. Visose VVG yra visko – ir gerų, ir ne itin sėkmingų projektų.

Rima Rauklienė. Žiūrint, ko žmogus nori, siekia, tikisi... Projektai labai skirtingi. Parodyti tikrai turim labai daug ką.

Ieva Kudabaitė. Potencialo yra, minčių ir kryptių daug, noro yra. Reikia sėsti ir galvoti, kaip daryti.

Darius Jazepčikas. Moterų klubas – kaip gyvenat? Mane labai domina.

Vaida Brazaitienė. Gyvenam puikiai. Lekėčiuose daug metų vykdome tradicines veiklas. Gali prisijungti ir naujos narės, bet neateina, nesulaukiam. Mūsų klubas veiklus, daug dirbam. Turbūt dėl to atsirinko aktyvios veiklios moterys ir daug metų bičiuliaujasi veiklose, kurdamos rezultata. Turim tradicijas, puošiam miestelį, kuriam kultūrą kartu.

Ieva Kudabaitė. Koks dėmesys pas Jus kultūrai dar?

Vaida Brazaitienė. Būtų smagu, kad kiekvienas kraštas kažkuo išsiskirtų. Tada būtų labai įdomus rajonas.

Rima Rauklienė. Vaida dėlioja labai teisingus akcentus. Kai rajono savivaldybės taryboje, komitete ir Kultūros bei meno taryboje nagrinėjome rajono kultūros įstaigų struktūrą, būtent ir kalbėjome apie tai, kaip svarbu būtų išgauti, kad kiekvienas rajono kampelis turėtų savo veidą, savo išskirtinumą, savo vizualią reikšmę visame rajono kultūros ir turizmo kontekste. Bet visur labai svarbus žmogiškasis faktorius ir lėšos. Tai kiša koją. Jei žmogiškas faktorius silpnas, silpna ir veikla...

Ieva Kudabaitė. Mes pasižymim, kad ties tuo reikia dirbti. Svarbu kiekvienai vietai rasti savąsias vertybes ir stiprybes. Dar vienas momentas – o kas apie infrastruktūrą? Kažkokių investicijų nebuvo?

Laimina Auštrienė. Buvo patalpų remontui šiek tiek.

Dainius Venckūnas. Reikėtų be darbo vietų steigimo. Labai reikia šito.

Laimina Auštrienė. Bet ar leis be darbo vietų?

Juozas Dainelis. Gal finansavimas kažkiek kitoks?

Aušra Slidziauskienė. Liepalotai norėjo saulės elektrinių projekto ir liofilizavimo.

Rima Rauklienė. Kai bendraujam su projektų vykdytojais, kurie jau pabaigę projektus, kai su jais diskutuojam, džiaugiamės, tai noriu pasakyti, kad juodoji džiaugsmo pusė – darbo vietos išlaikymas.

Dainius Venckūnas. Taip, ypatingai dabar, kai viskas taip nestabilu – politikoje, ekonomikoje, mokesčiuose ir pan. Žmonės į viską labai atsargiai žiūrės kokius metus tikrai.

Rima Rauklienė. Na maitinimo sritis, kaip ir maitinimo. Žmonės valgo ir žiemą. Bet štai tokie projektai, kaip vandens pramogų parkas? Kaip jis turi išsilaikyti žiemą?

Dainius Venckūnas. Rajono problema – esame labai išsibarstę po kaimus. Kaip padaryti, kad jaunimas neišvažiuotų arba grįžtų.

Rima Rauklienė. Važiuojam po Lietuvą pasidairyti. Važiuojam į Širvintų rajoną, kur merė sako – Širvintose gyventi gera...

Ieva Kudabaitė. Žmogaus gyvenimui reikia darbo vietų, gerų gyvenimo sąlygų vaikams ugdyti ir mokyti bei įdomumo. Ką praleidom?

Dainius Venckūnas. Reikia galvoti apie jaunimo sveikatą, užimtumą, sveikatinimą. Jaunimas kerpėja prie kompiuterių.

Laimina Auštrienė. Tik per verslumą.

Aušra Slidziauskienė. Reikia nusistatyti, kad šalia kitokių veiklų, jei būtų sportas, už tai būtų skiriami balai.

Darius Jazepčikas. Bet gyventojų sparčiai mažėja, atminkit.

Aurimas Staugaitis. Kudirkos Naumiestyje mes turim sportinio inventoriaus praktiškai viską. Ir mažam, ir dideliam. Bet reikia užnorinimo, motyvacijos, nes didžioji dalis teikiamų techninių galimybių neišnaudojama. Kaip užnorinti?

Ieva Kudabaitė. O kaip užnorinti?

Rima Rauklienė. Žmonių, norinčių sportuoti, yra. Net ir trečio amžiaus universitetas organizuoja kryptingus veiksmus – paskaitas, žygius ir pan. Bet reikia kažkokio nuolatinio organizacinio proceso. Gal stovyklos? Gal tradicijų?

Ieva Kudabaitė. Paskutinės įžvalgos. Nebaigsim iki vakaro. Didelis darbas laukia. VPS rengimo eiga yra ilga ir įvairi. Dėliosim klausimynus, bendrausim su žmonėmis, vykdysim apklausą, susitiksim ne vieną kartą. Vykdysim statistinių duomenų analizę. Atliksim SSGG. Tada išskirsim prioritetus, priemones, veiklos sritis. Labai svarbus momentas yra VPS sąsaja su VVG teritorijos strateginiais dokumentais, Europos sąjungos ir kitais aktualiais strateginiais dokumentais. Vėliau vyks pasirinktų priemonių/ veiklos sričių aprašymas ir galiausiai – bus sudarytas finansinis ir veiklų planas. Paanalizuosim Jūsų parengiamąją paraišką, matysim, ką prisirašėt. Turime akcentuoti, kokie gi apskritai yra ES 2021-2027 m. prioritetai:

1. Moksliniai tyrimai, inovacijos ir skaitmenizavimas,
2. Jaunimas,
3. Klimatas ir gamtiniai ištekliai,
4. Migracija ir sienų apsauga,
5. Saugumas,
6. Išorės veiksmai.

Alina Baltrušaitienė. Artimiausiu metu reikės sudaryti darbo grupę, kuri dirbs, analizuos ir spręs dėl naujos strategijos kūrimo veiksmų ir nutarimų.

NUTARTA: Jokio nutarimo nepriimti.

Posėdžio pirmininkas

Juozas Dainelis

Posėdžio sekretorė

Rima Rauklienė

